

que miracula facta narrat Beda lib. III, cap. 2. histor. Anglor. per ligneam crucem, ab Oswaldo Rege sancto erectam, ac illud omnium primum, quod ipse cum paucis contra innumerabiles hostes pugnavit, et vicit.

Argumentum ultimum a ratione. Nam signa rerum sanctorum sancta, et venerabilia sunt, ut supra ostendimus : certe qualibet crux sancta et venerabilis est, quia gerit imaginem Christi crucifixi, id est, Christi in ipso opere redemptiois occupati, quo nihil sanctius cogitari potest.

CAPUT XXIX.

De signo Crucis.

Restat signum crucis, quod in fronte, vel in aere pingitur, vel super quascumque res digitu exprimitur. Quod signum sacrum esse et venerabile, Primo ostendi potest ex figuris Testimenti veteris. Nam sanguis agnus in postibus domorum, de quo Exodi XII. nihil aliud significabat, nisi signum crucis in frontibus Christianorum, Augustino teste in lib. de catechizandis rudibus cap. 20. Item illud Tau, quod Ezechielis cap. IX. jubetur describi in frontibus gementium, apertissime signum crucis, quod in fronte potissimum pingimus, indicabat, teste Cypriano in lib. adversus Demetrianum, et Hieronymo in commentario Ezechielis. His addit illud Apocalyp. XIV : *Habentes nomen ejus, et nomen Patris ejus in frontibus suis;* id est, signum crucis. Item illud Apocalyp. VII : *Noite nocere terra, et mari, neque arboribus, quoadusque signenus servos Dei nostri in frontibus eorum* (1). Hoc enim signum, esse signum crucis, docent *Ecumenici*, Beda, Anselmus et Rupertus in hunc locum. Jacob quoque cum cancellatis manibus benedixit filii Joseph, Gen. XLVIII. significavit, fore aliquando tempus, quo benedictiones signo crucis fierent.

Secundo, probatur ex testimonio veterum, qui primi quingentis annis floruerunt. Dionysius c. 4. 5. et 6. Ecclesiast. hierarch. dicit, in omnibus Sacramentis adhiberi signum crucis. Justinus quest. 418. respondet Gen-

tibus querentibus, cur Christiani ad Orientem orarentur : et dicit, causam esse, quia Deo danda sunt meliora : « Sicut etiam, inquit, dextera potius, quam sinistra signum crucis exprimitur, cum aliqui beneficimus. » Hypolitus quidam scriptor vetustissimus, et Apostolis familiaris, cuius librum citat Palladius in histor. Lausiaca, cap. 148. scribit, virginem quamdam signo crucis munitam ex propositulo illassem evasisse.

Tertullianus ita loquitur lib. de Corona militis : « Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum et exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubicula, ad sedilia, quandocumque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. » Idem habet lib. II. ad uxorem, et in principio Scorpaci.

Cyprianus lib. IV. epist. 6. in fine : « Munierat frons, ut signum Dei incolume servetur. » Et libro de unitate Ecclesie, ultra medium, dicit, Oziam lepra in fronte percussum, offeso Domino, in qua parte corporis signantur, qui Dominum promerentur. Et libro de lapis, in principio : « Frons signum Dei pura, Diaboli coronam ferre non potuit, coronas se Domini reservavit. »

Cornelius Papa in epist. ad Fabianum, quae est apud Eusebium lib. VI. hist. cap. 33. dicit, Novatianum a Daemonio arreptum, quod non receperisset in fronte signaculum Christi.

Origenes in Exodi cap. XV. hom. 6. sic ait : « Timor et tremor cadunt super eos (Dæmones) cum signum in vobis videntur crucis fideliter fixum etc. » Gregorius Neo-cesariensem sepe usum signo crucis contra Dæmones, testatur Gregorius Nyssenus, in ejus vita. Lactantius lib. IV. cap. 26. dicit, Christum eis omnibus prodesse, qui signum crucis in fronte conscriperint.

Cyrillus catechesi 4 : « Non pudeat, inquit, nos crucis Christi. Quod si aliquis id oculum, tu manifeste signa te cruce in fronte. » Et infra : « Fac autem hoc signum, et manducans, et bibens, et sedens, et stans, et loquens, et ambulans, et in summa in omni negotio. » Idem repetit catechesi 13.

Athanasius lib. de incarnatione Verbi : « Signo crucis omnia magica, inquit, compescuntur etc. »

Basilus lib. de Spiritu sancto, cap. 37.

(1) Apoc. XIV, 1; VII, 3.

CAPUT XXIX.

263

inter primas Apostolicas traditiones ponit, signare se signo crucis. Gregorius Nazianzenus orat. I. in Julianum, diei, etiam milites in mensa signum crucis adhibere solitos. Chrysostomus hom. 55. in Matth. cap. 12. signo crucis omnia Sacraenta perfici docet. Et hom. quod Christus sit Deus, plurima de gloria hujus signi, et eloquentissime persequitur.

Ephrem lib. de penit. cap. 3 : « Pingamus, inquit, in januis, atque in frontibus nostris, et in ore, et in pectore, atque in membris omnibus vivificum signum. Armemur insuperibili hac Christianorum armatura. » Item lib. de armatura spirituali, cap. 2 : « Scuti viae crucis signo teipsum muni ; validissima enim armatura est. » B. Antonius, ut refert Athanasius in vita eiusdem Antonii, contra omnes terrores jubebat solo crucis signaculo tutos esse Monachos. Palladius in hist. Lausiaca, cap. 2. scribit, sanctum senem quemdam cum vidisset in puto aspidem, signo crucis munivisse putum illum, ac deinde sine timore haussisse aquam, et bibisse. Theodoreetus in histor. religiosa, passim meminit crucis, et virtutis eius.

Ambrosius ser. 43. hortatur, ut omnia opera a signo crucis incipiamus. Et serm. 90 recitatur verba sancte Agnetis dicentis : « Posuit signum in faciem meam, ut nullum prater eum amatorem admittam. » Id enim est signum crucis, quo dedicamus Deo. Hieronymus in epist. ad Demetriadem : « Clavida cubiculum pectoris, crebro signaculo crucis munias frontem tuam. » Item ad Eustochium : « Ad omnem incessum manus signo crucis, et deinde Christianum effectum eadem signo incantationes Judeorum destruxisse. Nazianzenus orat. I. in Julianum, scribit, ipsum Julianum, licet Ethnicum, cum spectra quedam videret, dum necromantici sua mysteria operarentur, signo crucis seipsum muniisse, et mox spectra omnia evanuisse. Nyssenus in vita Gregorii Thaumaturgi, scribit, Diaconum ejus, signo crucis munitum, evixisse noctu incolumem ex balneis inter innumerabilia spectra, ex quibus halie nemo unquam vivus exierat eorum, qui noctu intraverant.

Athanasius in vita Antonii : Hieronymus in vita Pauli primi Eremitae ; Theodoreetus lib. V. hist. cap. 21. et Gregorius lib. III. Dialog. cap. 7. multa scribunt miracula, quae ad solum crucis signum Deus fecit, ac potissimum in Dæmonum expulsione. Palladius in histor. Lausiaca, cap. 54. scribit, quemdam signo crucis munitum in mediis flammis longo tempore illesum permansisse. Theodoreetus in vita sancti Juliani, et in vita sancti Marcianni, scribit, ab utroque suo tempore signo crucis ingentes dracones occisos. Item in vita sancti Aphraatis, et sancti Macedonii, et sancti Petri, et aliorum, scribit, eos signo crucis variis morbos curasse. Quod idem Sulpitius in vita beati Martini ; Hieronymus in vita Hilarionis ; Augustinus

Prudentius in hymno ante somnum :

Fac cum vocante somno
Castum petis cubile

Frontem, locumque cordis
Crucis figura signet.
Crux pellet omne crimen.
Fugient cruce tenebrae.
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.

Paulinus natali 8. S. Felicis :

Nos crucis invicta signum, et confessio munit,
Armaticae Deo mentem, non querimus armis
Corporis, et quamquam membris videamur iner-
[mes,
Arma tamen gerimus, quibus et sub pace serena
Contra incorporos animis decernimus hostes.

Tertio, probatur ex miraculis signo crucis facilius. Tertullianus initio Scorpaci dicit, Christianos signando, vel adjurando non solum Christianos, sed etiam Ethnici sepe prodessere. Lactantius lib. IV. c. 27. dicit presente Christiano, qui crucem fronte signaverat, Diabolum non ausum Imperatori poscenti responsa dare. Epiphanius haeresi 30. scribit, quemdam Josephum nondum Christianum signo crucis Dæmones expulisse, et deinde Christianum effectum eadem signo incantationes Judeorum destruxisse.

Nazianzenus orat. I. in Julianum, scribit, ipsum Julianum, licet Ethnicum, cum spectra quedam videret, dum necromantici sua mysteria operarentur, signo crucis seipsum muniisse, et mox spectra omnia evanuisse. Nyssenus in vita Gregorii Thaumaturgi, scribit, Diaconum ejus, signo crucis munitum, evixisse noctu incolumem ex balneis inter innumerabilia spectra, ex quibus halie nemo unquam vivus exierat eorum, qui noctu intraverant.

Athanasius in vita Antonii : Hieronymus in vita Pauli primi Eremitae ; Theodoreetus lib. V. hist. cap. 21. et Gregorius lib. III. Dialog. cap. 7. multa scribunt miracula, quae ad solum crucis signum Deus fecit, ac potissimum in Dæmonum expulsione. Palladius in histor. Lausiaca, cap. 54. scribit, quemdam signo crucis munitum in mediis flammis longo tempore illesum permansisse. Theodoreetus in vita sancti Juliani, et in vita sancti Marcianni, scribit, ab utroque suo tempore signo crucis ingentes dracones occisos. Item in vita sancti Aphraatis, et sancti Macedonii, et sancti Petri, et aliorum, scribit, eos signo crucis variis morbos curasse. Quod idem Sulpitius in vita beati Martini ; Hieronymus in vita Hilarionis ; Augustinus

lib. XXII. de civit. Dei, c. 8. similiter scribunt. Victor Uticensis lib. II. de persegu. Wand. scribit, ab Eugenio Episcopo Catholico cœcum illuminatum solo crucis signo. Quod si addere vellemus miracula edita post primos quingentos annos, quæ referuntur a probatis auctoribus de S. Benedicto, Bernardo, Francisco, et aliis, numquam finiremus.

CAPUT XXX.

Solvuntur objectiones hæreticorum.

Ex his, quæ dicta sunt, facile erit objectiones hæreticorum, supra notatas, solvere. Ad primam igitur, quæ sumebatur ex eo, quod crux dolorem et ignominiam, Christo attulit, respondemus, si solum crux attulit Christo dolorem et ignominiam, merito esse execerendam : atque attulisse etiam laetitiam et gloriam, propter Diabolum devictum, et genus humanum redemptum ; quæ laetitia et gloria tanta fuit, ut dolorem et ignominiam illam priorem plane absorberit, ut patet.

Ad secundam, quæ sumebatur a similitudine eorum, quorum parentes in patibulis perierunt, qui impii videruntur, si ejusmodi patibulis honorarent, dico illa non esse similia. Nam qui nunc in patibulis suspenduntur ex sententiâ judicis, culpa sua suspenduntur, aut vera, aut certe in iudicio legitimate probata. Præterea inviti suspenduntur. Denique ex ipsa morte nihil lucrantur, nisi posnam et infamiam. At Christus non propter culpm veram aut probatam crucifixus fuit. Constat enim ipsum iudicem sepius testatum, se nullam in eo causam invenisse. Ad hæc Christus sponte sua se tradidit crucifixibus, ut Patris obedientiam impleret, cum aliqui posset evadere, si vellet, ut notum est; quia cum diceret: « Ego sum, » omnes ejus inimici ecederunt retrorsum. Denique, Christus ex ipsa morte plurima bona retulit, ut diximus, et sibi, et nobis. Neque id solum in Christi morte videmus, sed etiam in mortibus aliorum, qui propter Deum, aut patriam occiduntur. Amici enim libentissime instrumenta passionis eorum tamquam monimenta virtutis conservant.

Ad tertium argumentum, quod honorare crucem sit quasi latari de morte Christi, quemadmodum inimici ejus faciebant, dico nos nihil enim hostibus Christi habere commune; nam cum gaudemus de Christi passione, non gaudemus de eo, de quo hostes ejus gaudebant, sed de eo, de quo ipse gaudebat, id est, de triumpho ejus, non de ignominia. Alioquin enim etiam novimus Christo patienti esse compatiendum, et dolores ejus pia lachrymam decordamus.

Ad quartum argumentum dico, non sequi, si omnes crucis honoramus, oportere etiam nos honorare omnia præsepio, omnes spinas, omnes lanceas, omnes virgas etc. nam omnes crucis adoramus, quia omnes sunt imagines veræ crucis, in qua Dominus pendit; et præterea etiam ipsius Christi crucifixi. At præsepio, spina, lancea, et similia non sunt imagines Christi, nec etiam præsepio, spinarum, lancearum, et similium, que Christum tetigerunt. Ad imaginem enim non sufficit similitudo, sed requiri, ut unum exprimitur ex alio. Quare frater non dicitur imago fratris, licet similes sint, quia unus non est ab alio. Filius autem, quia non solum est similius patri, sed etiam ab eo prodidit, idcirco vere dicitur et est imago patris. Jam crucis omnes sunt ad exprimendam illam primam, et sic imagines ejus sunt. At præsepio, lanceæ, et similia, non sunt ad illa exprimenda, sed ad alios usus, et ideo nec imagines sunt. Quando autem pingitur, vel sculpturæ præsepo ad representandam Christi nativitatem, vel columna ad representandam flagellationem, quia tunc præsepo et columnæ sunt imagines, non carent sua aliqua veneratione.

Si petas unde est, quod pingimus, et adoramus crucem, etiam sine Christo crucifixo; et non pingimus, nec adoramus præsepo, vel columnam sine Christo?

Répondeo, propter tres causas. Primo, quia crux etiam sola refert ipsum Christum crucifixum : illa autem hoc non faciunt. Secundo, quia crux non habet alium usum, quam representandi, præsertim post edictum Constantini, de non crucifigendis hominibus. At illa alia habent alios usus; et ideo qui videret unam columnam depictam, non facile posset scire, quid illa significaret, an columnam Christi, an columnam Trajanæ, vel Adriani, vel Herculis, vel aliorum. Tertio, quia (ut Athanasius quæst 16. ad Antiochum dicit) cum accusamur, quod adoremus

CAPUT XXX.

lignum, possumus statim ostendere, nos colere figuram, non materiam, separando duo illa ligna ab invicem : quod in columna, lancea, spongia, et similibus, non tam faciliter posset.

Ad quintum, de honorandis labiis Judeæ, et manibus eorum, qui Christum occiderunt, tum proper contactum sacri corporis, tum quia instrumenta fuere passionis, respondeo, inter crucem, et labia Judeæ, ac manus crucifixorum Christi, magnam esse differentiam, ut docet Thomas Waldensis, tom. III. tit. 43. cap. 120. nam crucem Dominus elegit, et amanter amplexus est, ut rem immoxiam deservientem redempcionis. At labia Judeæ, et manus impiorum Christus non elegit, nec amavit, sed execrabantur, ut res impias et sceleratas. Nos autem illa solum amare et honore debemus, quæ Dominus amavit et honoravat.

Sed possent respondere Wiclefistæ, paria esse labia Judeæ, et crucem. Nam ut labia Judeæ fuerint instrumentum sceleris Judeæ, et aliqui in se non erant capacia culpa; ita et crux fuit instrumentum sceleris Judeorum : et sicut Dominus elegit crucem, non ut instrumentum sceleris, sed ut instrumentum passionis; ita quoque elegit labia Judeæ et manus intersectorum, non ut instrumenta sceleris, sed ut instrumenta passionis. Unde Augustinus in Psal. XXXIV. dicit, Judam a Christo electum, ut per eum impleret redemptionem nostram.

Respondeo igitur, differentiam in duabus consistere. Primo, quia labia Judeæ, et manus intersectorum Christi, non solum instrumenta passionis erant, sed etiam partes illorum hominum impiorum, et ideo non poterant honorari, ut instrumenta passionis, quin simul ipsi impii homines honorari viderentur. At crux, spina, columna, et similia non sunt partes illorum hominum, sed sunt res per se existentes, et natura sua innoxia etc.

Secundo, quia in passione Domini possumus considerare actionem et passionem, quarum prior scelerata, posterior sanctissima fuit. Porro labia Judeæ et manus impiorum fuerint instrumenta propinquæ et immediata ipsius actionis scelestæ; remota autem et mediatæ passionis salutariæ. E contrario crux, et clavis, et similia fuerint instrumenta propinquæ et immediata passionis sanctæ, et remota ac mediatæ actionis scelestæ, ut patet; et ideo labia Judeæ magis

participant actionem, quam passionem, et Crux e contrario magis passionem, quam actionem. Præterea crux simpliciter est venerabilis, labia Judeæ simpliciter detestabuntur.

Ad ultimum, de magia et superstitione dico tantum abesse a magia signum crucis, ut potius eo signo omnis magia solvatur, ut ait rectissime S. Athanasius lib. de incarnatione Domini, et salutari ejus adventu: « Signo crucis, inquit, omnia magica compescuntur, beneficia inefficacia fiunt. » Et infra: « Veniat, qui istorum dictorum experimentum capere velit, et in ipsis præstigiis Dæmonum, et imposturis vaticiniorum, et in miraculis magie utatur signo crucis, ab ipsis deriso, nomenque Christi invocet; et videbit, quomodo ejus rei metu Dæmones fugiant, vaticinia conquescent, magie, et beneficia jaceant. » Hæc ille. Scribit etiam Jacobus Sprenger in malleo maleficorum, part. II. quæst. 1. cap. 2. magos et sagas quando initiantur sacris Dæmonis, palam pollicentur Diabolo pro tribunali sedent, et coram testibus, se crucem Domini conculetorū; quia videlicet, ubi crux honoratur, nulla magice artes efficaces sunt.

Sciendum igitur est, ideo esse superstitionis et prohibitum, uti characteribus et figuris ad effectus aliquos producendos, ut magi faciunt, quia effectus illi non possunt esse naturales, quia characteres et figura non sunt operativa naturaliter. Nec proveniunt illi effectus a Deo, cum nulla talis Dei promissio reperiatur, nec Deus ab illis inveneretur, sed fluit illa omnia a Dæmonie, et characteres solum deseruient pro signo federis inter Diabolum et magos. At signum crucis operatur mirabilia, non ex virtute sui naturali, quam habeat, ut figura quedam, nec ut signum pacti cum Dæmonie, sed ut signum divinitus institutum.

Ac, ut clariss id percipiatur, nota tres esse effectus crucis mirabiles. Primo, terret, et fugat Dæmones. Secundo, pellit morbos, et omnia mala. Tertio, sanctificat ea, quibus imprimatur. Et quidem primum effectum ex tribus causis habet; ex apprehensione Dæmonis; ex devotione hominis; et ex insituto Dei. Nam Dæmon ubi crucem videt, mos recordatur crucis Christi se victimam, spoliatum, ligatum, et encervatum fuisse. Inde crucem timet et fugit, quomodo canis fugit lapidem et baculum quo percussus fuit.

Deinde vim habet crux ex opere operantis eo modo, quo vim habet oratio. Nam sicut signum crucis est invocatione quedam meritorum Christi crucifixi signo expressa. Loquimur enim corde, voce et nutibus. Itaque opponere contra Diabolum signum crucis, est opponere meritum passionis Christi, id est, invocare Deum per Christi merita contra Diabolum. Unde effectus tunc magis procedit ex fide, et fiducia, ac devotione interiori, quam ex ipso charactere crucis; sicut quando oramus voce, et impetramus, effectus tribuitur potius fidei et fiduciae interiori, quam sono vocis. Et de his duobus modis nullum est dubium.

Existimo tamen, etiam tertio modo, id est, ex instituto Dei, et ex opere operato valere signum crucis contra Diabolum. Nam videmus Iudeos et Paganos sine ulla fide in Christum, solum intendentem facere quod Christiani faciunt, fugasse Daemones signum crucis, ut patet ex Nazianzeno oratione I. in Julianum, Epiphanius haeres. 30. et Gregorio lib. III. Dialog. cap. 7. ex quo apparet, non devotione aut fide operantis, sed ipso signo crucis fugatum Daemonem.

Quare sanctus Augustinus lib. LXXXIII. questionum, quæst. 79. dicit, indictum a Deo Daemonibus, ut cedant cruci, tamquam sceptro summi Regis, quomodo populi militibus cedunt, cum ab illis profertur signum Imperatoris: «Nec mirum est, inquit, quod hec signa valent, cum a bonis Christianis adhibentur, quando etiam cum usurparunt ab extraneis, qui omnino suum nomen ad istam militiam non dederunt, propter honorem tamē excellentissimi Imperatoris valent. Cum autem non cedunt his signis humani modi potestes, Deus ipse prohibet occultis modis, cum id justum, atque uile judicat. Nam nullo modo ulli spiritus audient hec signa contempnere. Contremiscunt hec ubicumque illa prospexerint.»

Dices; ergo erunt plura Sacraenta, quam septem. Respondeo, signum crucis non esse Sacramentum propriæ dictum; tum quia non confert gratiam justificantem; tum etiam, quia non habet effectum infallibilem, ut Augustinus dicit, et experientia etiam testatur.

Quantum ad morbos et cætera mala, que non possunt percipere vim signorum, dici-

mus ea fugari per crucem tamquam per signum fidei et fiducie, vel potius tamquam per invocationem, signo expressam. Christus enim promisit fidelibus se datum quidquid peterent cum fide, et nominatio Marci ult. et de morbis dixerat: *Serpentes tollent, super ægros manus imponent, et bene habebunt et si mortiferum quid biberint, non eis nocabit.* (1) Fideles igitur contra morbos, et reliqua mala implorant Dei auxilium per Christi meritum, idque faciunt corde, ore, et nutibus. Et quia tunc effectus non producitur ex opere operato, more Sacramentorum sed ex opere operantis, ideo non infallibiliter sequitur.

Quantum ad benedictiones, idem fere dicendum est. Nam cum benedicimus homines, domos, agros, et similia, illo signo commendamus Deo per Christi merita res illas, quas benedicimus; et similiter cum benedicimus aquam, oleum, ramos, candelas etc. commendamus res eas Deo, eumque precamur, ut velit illas nobis esse salutares, utque per eas tamquam per instrumenta nos adjuvet.

Denique id, quod explicite petimus precibus, idem implicite petimus per signum crucis. Quamquam non potest, nec debet negari, quin etiam aliqua sanctitas accedat rebus cum signatur cruce: non quidem sanctitas que sit aliqua qualitas physica, sed sanctitas in relatione consistens, qualis est crucis, clavorum, vestium, aliarumque rerum, que tenuerunt Christum, aut Sanctos: et qualis est eorum, qui tangunt reliquias Sanctorum. Nam sanctificari aliquo modo eos, qui tangunt reliquias, constanter docent Patres; Basilus in Psal. CXV. Gregorius Nyssenus in vita sancti Theodori, Joannes Chrysostomus in sermone de sanctis Juventino, et Maximo, et aliis. Si autem contactus reliquiarum sanctificat, cur non etiam contactus vexilli salutaris? Certe Augustinus lib. II. de peccatorum meritis, et remissione cap. 26. id asserit: «Catechumenos, inquit, secundum quendam modum suum per signum Christi, et orationem manus impositionis puto sanctificari: et quod accipiunt quamvis non sit corpus Christi, sanctum est tamen.» Atque hec de reliquis, et Imaginibus pro instituta nostri operis brevitate sufficiant.

(1) Marc. XVI, 10.

CONTROVERSIARUM

DE ECCLESIA TRIUMPHANTE

LIBER TERTIUS

DE HIS REBUS, QIBUS SUPERNA HIERUSALEM AB ECCLESIA IN TERRIS
PEREGRINANTE COLITUR.

PRÆFATIO

Etsi sequentes quæsitiones de templis, votis, peregrinationibus, festis, et vigiliis, quæ fiunt in honorem Dei, et Sanctorum, non solum ad hunc locum, sed etiam ad multa alia pertinere possunt, visum est tamen hoc loco eas integre disputare; tum quia disputationes ita conjunctæ sunt, ut non facile inter se disjungi possint; tum etiam, quia id, quod non est proprium hujus loci, hinc peti poterit, cum alibi opportunitas de ea re disputandi dabitus. Exeipio tamen vota, de quibus hoc loco non nisi brevissime disseritur, quia jam alibi res tractata est.

Ut igitur a templis ordiamur, septem erunt partes hujus disputationis. Primum enim explicabimus, quæ fuerint haereses de hac re. II. An sint tempora erigenda. III. Qua forma. IV. Quos ob fines. V. De consecratione templorum, et dedicatione. VI. De ornato eorumdem. VII. De iis, quæ in templis benedicuntur, ut aqua, oleo, cereis, palmis etc.

CAPUT I.

De erroribus circa tempora.

Duo genera hostium habuerunt Dei tempora. Unum eorum, qui re ipsa tempora everabant: non odio templorum, sed odio gen-

tis, aut religionis. Aliud eorum, qui tempora ipsa, vel eorum aliquid oderant tamquam malum. Primi generis fuerunt Nabuchodonosor, Antiochus, Pompeius, Cassius, Titus, qui templum Salomonis vel incenderunt, vel profanarunt, non odio templi, sed gentis. Vide IV. Reg. ult. I. Machabeor. X. Josephus lib. XIV. antiquitatum, et lib. VII. de bello Judaico. Cornelium Tacitum lib. XXI.